

Bojare, Bojare...!



*Buď dobrý k lidem, k rostlinám i zvířatům.
Nepronásleduj lidi ani zvířata
a nepůsob jim bolest.
(Lao-c')*

Bojare, Bojare...!

Radovan Lukavský

Bydleli jsme tenkrát na nově vybudovaném orelském cvičišti na okraji Riegrových sadů, hned proti Žizkovu. V podlouhlé dřevěné stavbě byl sklad tělocvičného nářadí a klubovny, i obytné místo pro strážce objektu – a moji rodiče tehdy, myslím, ono pozvání na strážcovské místo rádi přijali.

Kolem cvičiště ovšem byla ještě přírodní divočina stromů, stromků a křoví, samá houština zarostlá luční květenou a vysokými travinami, zkrátka taková džungle, do které jsem jako osmiletý kluk rád podnikal výzkumné výpravy.

Při jedné takové výpravě jsem narazil na psa, přesněji řečeno na zatoulané štěně – běloučké s černými skvrnami. Snažilo se přede mnou utéci, ale nebylo kam. Běhalo z jedné houštiny do druhé, až nakonec – buď mě poslechlo, nebo to vzdalo – mě pustilo k sobě, nechalo se vzít do náruče a odnést k nám domů. Maminka i moje mladší sestřičky pejska přivítaly, nakrmily a ustaly mu na noc v takové bedýnce. Zkrátka u nás pejsek zdomácněl. Už nevím, kdo pro něj vymyslel to jméno, možná tatínek, možná maminka, snad i já sám, ale říkali jsme mu prostě Bojar. Brzy na to jméno i slyšel, a přestože měl volný výběh kolem stavení, kdykoliv jsme zavolali Bojare, okamžitě přiběhl. Bojare, Bojare! Začali jsme se mít rádi.

Tak tedy začala jedna z těch krásných etap mého klukovského života. Měl jsem od Ježíška flintu, tu jsem si hodil přes rameno, zapnul si kožený opasek, za něj jsem zastrčil dýku – vyřezal mi ji ze dřeva můj tatínek – a rázem se ze mne stal lovec. A Bojar jako lovecký pes se mnou vyrážel do džungle kolem nás na lov divoké zvěře. Na veverky jsem sice nestřílel, ale mohu říci, že třeba myši jsme kolikrát pěkně vyplašili. Dokonce se před námi jednou do klubíčka stulil ježek – donesl jsem ho domů v čepici. Ale měl volnost a zkrátka si zase běžel po svých.

Jednou po prázdninách, právě když jsem měl jít do páté obecné, jsme se přestěhovali z Prahy na venkov, do Karlova. Říkalo se tak zrušenému cukrovaru mezi vesnicemi Svojšice a Bošice. Koupil ho tatínkův bratr, také truhlář, s úmyslem zřídit tam továrnu na nábytek a tatínka pozval, aby mu dělal mistra ve strojně. Podnik se pomalu rozjížděl, já chodil do svojšické čtyřtřídky, namísto do páté zde ovšem jen do čtvrté třídy, protože ta tu byla nejvyšší. Ale hlavně – tady jsme s Bojarem podnikali výzkumné výpravy do okolí. Kousek pod továrnou se nacházelo údolíčko s potokem plným zátok a spoustou hustého vrboví a travnatých zákoutí – později jsem tam pásal husy a četl si přitom „Tři mušketýry“. Přes silnici se nad továrnou tyčil krásný kopec se zalesněným vrškem, Borek mu říkali, a tam jsme s Bojarem objevili nádhernou skálu a dokola několik tak zvláště rozestavěných balvanů, že jsem to prohlásil za svůj hrad. A od té doby jsem byl rytířem na Borku a pánem celé okolní krajiny. I Bojarovi se tam moc líbilo. Pro něj, městské štěně, byla venkovská krajina jistě plná nečekaných dojmů a překvapení. Nestačil sytit svou neutuchající zvědavost.

A tak se, bohužel, přihodilo také velké neštěstí. Samozřejmě, i já jsem byl nesmírně zvědav, jak vypadá naše nové obydlí, a když se tatínek jednou vypravil na velikánskou půdu, kde se měl skladovat vagon prken dodaných z pily, stoupal jsem za ním po nekonečných schodech až úplně nahoru – a Bojar za mnou. Vešli jsme na půdu, do obrovského temného prostoru. Tatínek s baterkou v ruce našel vikýřové dveře, odemkl je a otevřel. V tom okamžiku nám zalilo oči sluneční světlo a Bojar, patrně v domnění, že tatínek půjde do další, světlé místnosti, vyběhl, dychtivě kolem tatínka proletěl. Jenomže za těmi dveřmi nebyla žádná další místnost, ani podlaha, ale propast – a Bojar sletěl ta tři patra dolů, a co víc, zadníma nohama zachytil o skládku cihel u zdi budovy. Obě nohy si v kyčlích vyvrátil z kloubů. Běželi jsme dolů. Bojare, Bojare! Ale nemohli jsme mu pomoci. Nezbyvalo nic jiného než zkrátit jeho utrpení. Tatínek šel požádat o pomoc vrátného z fabriky, který byl vyzbrojen služebním revolverem. Ten vzal chudinku Bojara do náruče a vyšli jsme po kolejičce železniční vlečky, kterou se dovážely do továrny materiály a vyvážely hotové výrobky, alespoň kousek do volné přírody, již Bojar tak miloval. Tam ho položili na zem. Viděl jsem namířenou pistoli, neumím říci, jak mi bylo, ale chtěl jsem Bojara doprovodit až k samotnému konci, chtěl jsem být a byl jsem při tom. Výstřel – a milosrdná smrt zbavila Bojárka všeho utrpení. Pochovali jsme ho pak v lučině pod tratí... Bojare, Bojare!

A to vše jsem viděl, a dodnes stále živě vidím na obrazovce své paměti. Byl to pro mne tak silný zážitek – a já už nechtěl, aby se někdy opakoval. A nikdy jsem pak nezatoužil po tom, aby mi Bojara nahradil nějaký jiný pes. Byl v mém životě jedinečný, první – a poslední. Ať mi ostatní pejskové odpustí, mám je všechny rád a rád je i potkávám, vážím si toho, co dovedou jako hlídači nebo lovci, těšitelé osamělých lidí a průvodci nevidomých, ale z hlubin mé paměti se v jejich přítomnosti občas znovu vynoří onen povzdech – Bojare Bojare!

Bojare, Bojare...!

Dovětek? Pes jedináček – pes našeho života. Když jsme si po letech s mou ženou Ludmilou občas vyprávěli zážitky z dětství a raného mládí, došlo i na mého Bojara – a na Ludmilina Andyho.

Andy byl krásně hnědoběžový čau čau, miláček a chloubka mé budoucí ženy v jejich dívčích letech, i celé její rodiny. A jeho příběh? Za války se v Hodoníně usadila německá posádka a jeden z důstojníků zabral v domě Motyčkových byt po vystěhované židovské rodině. Měl sice ovčáka, ale Andy se mu náramně zalíbil a chtěl ho odkoupit. Celá rodina byla samozřejmě proti a Andyho neprodali. Tím ovšem pro pejska začal krušný život. Důstojník, kdykoliv ho potkal, poštvál na něj svého ovčáka a ten Andyho několikrát zle poranil. Důstojník psí rvačku na oko krotil kopanci, jenže kopanci, které uštedřoval nebohému čau čau.

Jednoho dne šli Ludmila, její otec a Andy na procházku do blízkého lesa. Andy les miloval a ihned se k němu radostně rozběhl přes loučku na jeho okraji – a v tom se ozval výstřel. Poskakující Andy se zapotácel a padl do trávy. Otec s Ludmilou k němu běželi a našli ho, jak těžce zraněn dodýchává. Z lesa vystoupil důstojník, vítězoslavně se zasmál a řekl: „Spleti jsem si ho s liškou!“ Zřejmě se tomuto svému „žertu“ pokaždé smál, kdykoliv potkal někoho z rodiny Motyčkovy.

Co k tomu dodat... Snad jen to, že moje žena vždy toužila mít psa, ovšem musel by být takový jako Andy. Jednou jsme při procházce Prahou potkali pejska čau čau, jenomže nebyl zdaleka tak krásný jako on. Zkrátka, i Ludmilin Andy byl jedinečný a nenahraditelný. Andy, Andy...!

Radovan Lukavský se narodil 1. listopadu 1919. Své dětství strávil v Praze, část mládí pak na venkově. Studoval na reálném gymnáziu a posléze češtinu a francouzštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po uzavření vysokých škol pracoval jako telegrafista na dráze, poté se věnoval studiu herectví na Státní konzervatoři hudby. Následně byl totálně nasazen v Říši a vyučen strojním zámečnickem. Po válce absolvoval Filozofickou fakultu UK, maturoval na konzervatoři a byl spoluzakladatelem jejího divadelního studia DISK. Ze studenta se stal rovnou pedagogem herectví a z DISKu byl okamžitě angažován do Městských divadel pražských. Od roku 1957 je až dosud členem činohry Národního divadla. Působí jako externí pedagog na FAMU, v roce 1995 obdržel titul profesora herectví AMU. Je autorem knih „Stanislavského metoda herecké práce“ a „Být nebo nebýt: Monology o herectví“; napsal celou řadu dalších odborných statí. Z jeho nejúspěšnějších divadelních rolí se nejčastěji uvádí „Obchodník s deštěm“ v Komorním divadle, „Hamlet“ a „Tomáš Becket“ v Národním divadle. Filmovým divákům se zapsal do paměti zejména jeden z jeho prvních filmů – „Král Šumavy“, televizním divákům pak jeho Václav Thám ze seriálu „F. L. Věk“. Nepřehlédnutelná je i dlouholetá práce na poli uměleckého přednesu, především ve *Viole* a v *Lyře Pragensis*, ale i na mnoha dalších pódii. Bývalý prezident Václav Havel mu udělil Medaili Za zásluhy v umělecké oblasti, byl oceněn také cenou *Thálie* za celoživotní hereckou činnost.